

de les doctrines de Llull és deguda als deixebles heterodoxos de Giordano Bruno, i per això són mirades amb recel per Belarmí.

Intervenien el PRESIDENT i els Srs. J. CARRERAS i ARTAU (havia sospitat l'existència d'una escola lullista a Bolonya, però no havia trobat res; l'aspecte místic del lullisme de Pàdua és una novetat molt interessant), F. SOLDEVILA (possiblement Alfons *el Magnànim* tingué relació amb el moviment lullista), i J. AINAUD (potser el *Magnànim* conegué aquest moviment a Barcelona, car alguna branca de la família Dandolo residí a Barcelona, com ho demostra el fet d'haver estat descobert un sepulcre del segle XIV que porta aquest nom) i el COMUNICANT (és possible que Dandolo conegué el rei Alfons per mitjà de Besarió). — CARMÉ BOYÉ, Secretari.

20 desembre 1952: Història. — Presideix el Sr. R. ARAMON i SERRA.

El Sr. CONSTANTIN MARINESCU exposa els resultats de les seves investigacions sobre *Jacques Cœur et la Catalogne*. Prop d'un centenar de documents inèdits, descoberts pel Comunicant a diversos arxius, li han permès d'aclarir aspectes desconeguts fins avui de l'activitat de Jacques Cœur i, en primer lloc, les seves relacions estretes amb Alfons *el Magnànim*, amb la família reial i sobretot amb Barcelona. Argenter del rei Carles VII de França, proveïdor de fons a aquest darrer, la qual cosa li permeté d'acabar victoriosament la Guerra dels Cent Anys, ambaixador reial a Roma i a d'altres bandes, Jacques Cœur hagué d'exercir, doncs, un important paper polític; s'afirmà, però, sobretot com un esperit emprenedor i com a comerciant de reputació internacional. Les seves relacions seguides amb l'illa de Rodès i amb l'orde dels Hospitalers, per exemple, el seu negoci amb Alexandria, la seva qualitat de propietari d'una veritable flota en la qual són enregistrats personal català i — constatació remarcable — navilis construïts a Cotlliure, l'emmenaren a ocupar-se de prop del molt rendible comerç d'espècies. Les actes trobades a Barcelona ens revelen que en un cert moment els Consellers de la capital catalana s'inquietaren vivament a causa del monopoli que Jacques Cœur s'havia arrogat per a la importació a França d'espècies precioses, a expenses dels navilis catalans; d'on les intervencions repetides dels Consellers prop d'Alfons *el Magnànim* i de la seva muller, la reina Maria. És força curiós de constatar, precisament gràcies als documents descoberts a Barcelona, que el sobirà apareix més aviat com a protector del comerciant francès, el qual, d'altra banda, en un cert moment, li havia prestat una determinada quantitat de diners, així com a l'infant Enric, germà del Rei. Caigut en desgràcia a França, empresonat, jutjat, condemnat, la seva fortuna confiscada, recixí a evadir-se i a dirigir-se Roma. Ben acollit pel papa Nicolau V i, després, per Calixt III, prengué part, al capdavant d'una de les seves galeres, en els combats lliurats als musulmans per una flota pontifícia a la Mediterrània oriental, en el curs dels quals trobà la mort el 1456. Enterrat a l'església dels Corders de l'illa de Quios, és de doldre que tot rastre de la tomba d'aquest remarcable personatge del segle XV hagi desaparegut, car l'església en qüestió fou destruïda pels conqueridors turcs de l'illa.

Intervenien el PRESIDENT i els Srs. J. VICENS i VIVES (amb els estudis del Sr. Marinescu, els del Sr. Wolff i els de la Srta. Carrère sobre el dret d'ancoratge a Barcelona el 1420, es farà molta llum sobre la història de la decadència del comerç català en aquesta època i sobre la història de Barcelona; al segle XV el comerç evolucionava cap a les grans companyies i els monopolis) i F. SOLDEVILA (remarca com amb els seus estudis de relacions mediterrànies el Sr. Marinescu va completant la història del regnat del *Magnànim*). — R. ALBERT i LLAURÓ, Secretari.

24 gener 1953: Història. — Presideix el Sr. FERRAN SOLDEVILA.

El Sr. RAMON GUBERN exposa els seus *Comentaris a la independència del Comtat de Barcelona i a la numeració dels reis d'Aragó*. Comença dient que és difícil de precisar el moment de la independència: és un procés complex, i no es pot fer sinó analitzar-ne

el ritme i cercar el moment crític. Ni la dinastia de Guifré, coincidint amb la Capítular de Kiersy, ni el trencament del vassallatge personal de Borrell II, ni els Usatges no esborren el principi monàrquic de la sobirania franca, que resta latent a les fórmules de la Cancelleria. La unió amb Aragó és decisiva, perquè dóna al comte el prestigi d'un títol reial; és en aquest moment quan cessa la datació pels anys dels reis de França, l'onomàstica aragonesa entra a la família comtal, i la província eclesiàstica Tarraconense és organitzada canònicament. A Corbeil es desfà el suposat *imperi pirimenc*, i és atorgada de dret la independència del comtat de Barcelona. Aragó i Catalunya, en unir-se, tenien una constitució social i política tan diversa, que el resultat havia d'ésser un estat compost, la mal anomenada *confederació*. Però dins aquesta, cada país no s'acabà de definir del tot fins que les Diputacions fonamentaren llur paper polític, després de Casp, i sempre hi hagué lligams estrets d'ordre econòmic i personal, resumits en la persona reial. Aquesta entitat complexa i coherent és el que anomenem *Reialme*, *Senyoria* o *Corona* d'Aragó; dins d'ella, si de fet el pes de Catalunya fou gairebé sempre preponderant, el títol reial donà a Aragó el primer lloc en la gradació de dret. Entès això, convindria de plantejar altre cop l'incòmode problema de la numeració dels reis catalans. Quan Pere *el Cerimoniós* s'anomena Pere III obeeix un criteri dinàstic, de sang, i no pas territorial, que és el caire que prengué després de Casp i sobretot d'ençà de la Renaixença. Acaba dient que caldria arribar a una solució convencional.

Intervenien el *PRESIDENT* (el problema de la independència del comtat de Barcelona canvia d'aspecte segons que sigui exposat jurídicament o bé d'acord amb els fets; la independència fou un fet amb Borrell II, car aquest no renova el vassallatge a la nova dinastia capetà; Corbeil és un reconeixement jurídic, però ni Lluís IX no tenia autoritat a Catalunya, ni Jaume I al migdia de França; a partir de Borrell II els comtes haurien pogut titular-se reis com foren els casos d'Aragó i de Portugal; Aragó no podia pesar a causa del seu minso poblament, i si no hagués caigut del costat de Catalunya ho hauria fet del de Castella; la numeració tradicional catalana no és pas un caprici, sinó una realitat: no solament Pere III l'adopta, sinó també els seus successors i els arxivers de l'Arxiu Reial, i modernament la restableix íntegrament A. RUBIÓ i LLUCH; una solució seria anomenar-los pel sobrenom) i els Srs. J. RUBIÓ i BALAGUER (creu que la numeració catalana havent estat utilitzada per Pere *el Cerimoniós*, essent ben clar que Catalunya era el nervi de la Confederació, i existint una tradició de llarg temps establerta, no hi ha res que s'oposi al fet que nosaltres la seguim usant), C. MUÑOZ i ESPINALT, P. RIBERA, M. TARRADELL i el *COMUNICANT*. — R. ALBERT i LLAURÓ, Secretari.

31 gener 1953: Llengua i Literatura. — Presideix el Sr. PERE BOHIGAS.

El Sr. JORDI CARBONELL fa l'elogi d'E. Allison Peers, Professor de la Universitat de Liverpool, Membre corresponent de l'Institut, mort el dia 21 de desembre de 1952.

El Sr. GERMÀ COLON exposa la seva comunicació sobre *Els mots que designen «tardor» en català i en la Romània*.¹ El català és, dins la Romània, la sola llengua que no posseeix actualment un derivat d'*autumnus*. Estudia la introducció del concepte «tardor» com a conseqüència de la pressió escolar. Es tracta d'un espai de temps de gran importància en la vida agrícola: verema, recollida de les castanyes, acabament de les batudes, etc. La gent del camp anomenava aquesta època, més o menys determinada, amb un nom ben concret referit a aqueixos esdeveniments. La llengua de Roma adoptà un mot obscur, *autumnus*, que restà sempre una forma culta. Són adduits uns textos llatins que proven aquesta afirmació. En català el concepte «*autumnus*» és expressat per diverses denominacions que podem reduir a tres tipus: 1) estació serotina, retardada, així: *tardor*, *tardagó*, *darrevera*, etc.; 2) referència a una altra època de l'any: *primavera de l'hivern*, *entrada de l'hivern*; 3) al·lusió a alguna festivitat de ca-

1. Una versió ampliada, en castellà, d'aquesta comunicació, ha estat publicada a la "Revista de Filologia Española", XXXVII (1953), 194-215, i XXXVIII (1954), 246-250.